

PREJUDICIUL CORPORAL FORME ȘI MODALITĂȚI DE REPARARE

Jurist Florina STOICA

(Abstract)

The human body is made up of a multitude of individual parts (systems) interconnected anatomically and functionally. It is material, substance. The soul is immaterial (mind, consciousness, spirit). The body (physical element) and the soul (psychic element) are integral parts of the human being.

Body integrity or health damage causes patrimonial and non-patrimonial prejudice. Personal injury include: esthetic prejudice (*pretium pulchritudinis*), recreational prejudice, physical pain and mental sufferings (*pretium doloris*), post traumatic stress disorder, juvenile prejudice (*pretium juventutis*), sexual prejudice (*pretium sexuale*), contamination injury, affective injury (*pretium affectionis*), prejudice represented by the loss of life expectancy (*pretium mortis*), damage caused to the victim in chronic vegetative or comatose state, the damage caused by the loss of a chance.

The repair of the economic component of bodily injury is realised by monetary compensations. This will include the actual expenditures (*damnum emergens*), the cessation of gain (*lucrum cessans*), the expenses to avoid or limit damage, loss of opportunity to get a gain or avoid a loss. Repairing the moral prejudices represents an association of patrimonial and non-patrimonial measures, whose purpose is that to provide the victim some satisfaction or relief for his suffering.

Keywords: *personal injury, moral prejudices, esthetic prejudice, recreational prejudice, post traumatic stress disorder, damnum emergens, lucrum cessans*

Prejudiciul corporal este prejudiciul cauzat prin încălcarea drepturilor personale nepatrimoniale ale persoanei fizice (dreptul la viață, dreptul la sănătate, dreptul la integritate fizică și psihică). Acestea sunt drepturi fundamentale ale omului, opozabile tuturor. Încălcarea dreptului la viață apare când moartea este cauzată intenționat sau din culpă. Încălcarea integrității corporale sau a sănătății adeseori se realizează simultan, dar nu se suprapun întotdeauna (lovirea sau tăierea părului încalcă integritatea corporală, dar nu și sănătatea, iar o traumă psihică constituie o încălcare a dreptului la sănătate, dar nu produce daune fizice). Funcțiile fundamentale fizico-psihice ale organismului uman se reduc sau încetează. Este influențată în mod negativ realizarea profesională, socială și familială a victimei.

Prejudiciul corporal presupune forme variate de manifestare. Se concretizează în infirmități de diferite grade sau cu o intensitate diferită. Unele infirmități pot fi continue, afectând persoana pe tot cursul vieții, altele pot avea caracter temporar. Anumite infirmități pot afecta capacitatea fizică și psihică a persoanei sau integral ființa umană sub cele două laturi¹⁷².

1. Prejudiciul estetic

Prejudiciul estetic constă în modificarea armoniei fizice sau înfățișării persoanei. El cuprinde toate vătămarile și leziunile ce duc la un astfel de rezultat.

Fața (patrea anterioară a capului) are o arie de funcționalitate remarcabilă: participă la procesele de respirație, vizuale, olfactive, are rol cosmetic, în comunicare și în recunoașterea individuală. Leziunile faciale sunt urmate de modificări inestetice semnificative. Un impact major îl au și amputarea membrelor superioare sau inferioare, a unor falange, arsurile severe, paraliziiile diverse ce pot duce la infirmități fizice permanente.

În majoritatea cazurilor, prejudiciul estetic reunește un aspect obiectiv și unul subiectiv¹⁷³.

¹⁷² M. Vladu, *op.cit.*, p.30

¹⁷³ C. Jugastru, *Prejudiciul estetic-formă a prejudiciului corporal*, <http://www.history-cluj.ro/SU/anuare/2003/Calina.htm>

Elementul obiectiv se materializează în mutilări, desfigurări, infirmități, cicatrice, orice leziuni care modifică în mod negativ înfățișarea. Întrucât omul este o ființă sensibilă la stimuli dureroși, astfel de schimbări sunt însoțite, de regulă, de suferințe fizice. De cele mai multe ori, durerea fizică se alătură leziunilor respective încă din momentul producerii acestora. Nu rareori, suferințele fizice persistă chiar și după consolidarea infirmităților.

Din punct de vedere subiectiv, perceperea de către individ a desfigurării sau cicatricelor este cauza suferințelor psihice. Victima conștientizează infirmitatea fizică, desfigurarea, precum și consecințele acestora – compasiunea sau dezgustul celor din jur, eventualele modificări ale condițiilor obișnuite de viață, ale statutului profesional, diminuarea ori chiar suprimarea posibilităților de afirmare. Toate aceste împrejurări au rezonanță negativă asupra victimei, în plan psihic și, nu în ultimul rând, afectiv.

2. Prejudiciul de agrement

În țările din CE (Comunitatea Europeană) înțelesul noțiunii „prejudiciu de agrement” a evoluat în timp de la un sens restrâns la o accepțiune mai largă a termenului.

Strict definit, prejudiciul de agrement reprezintă imposibilitatea desfășurării anumitor activități culturale sau artistice (teatru, arte plastice, conferințe), sportive (fotbal, tenis, schi, alpinism) sau de petrecere a timpului liber (plimbare, pescuit, vânătoare). Din acest punct de vedere, prejudiciul de agrement este dauna suferită de schiorul care nu poate să-și mai îndoieie genunchiul sau de pianistul căruia îi este amputată o falangă. În schimb, simpla „pierdere a plăcerilor unei vieți normale” nu ocazionaază repararea prejudiciului de agrement. Mai mult, pentru a obține indemnizarea, victima trebuie să dovedească atât existența anterioară a unei activități specifice, cât și absența posibilității de a o practica în continuare.

Noua concepție, inspirată din dreptul comunitar, este mai largă. Pe de o parte, este suficient ca pierderea de agrement să fie parțială; pe de altă parte, nu se cere ca aceasta să se raporteze la activități caracterizate, fiind suficient să privească modalități normale de petrecere a timpului.

Victima va fi indemnizată nu pentru că nu va mai putea juca tenis sau nu va mai schia, ci pentru că viața sa va deveni mai puțin agreabilă¹⁷⁴.

Prejudiciul de agrement are o dublă natură. Aspectul obiectiv se concretizează în tulburările fiziologice care provoacă neplăceri în viața curentă. Prejudiciul de agrement provine din vătămări sau leziuni corporale, vătămări care determină deficiențe fiziologice ce corespund deficitului funcțional sechelar. Tulburările fiziologice pot fi resimțite diferit, în raport de condițiile de viață, și provocă, raportat la activitățile obișnuite, neplăceri și frustrări destul de asemănătoare de la un individ la altul. În același timp, victima conștientizează starea în care se află, privațiunile și restrângerile pe care acel prejudiciu i le provoacă. Această percepție, diferită de la individ la individ, este expresia naturii subiective a prejudiciului de agrement.

3. Prejudiciul cauzat prin suferințe fizice și psihice

Suferința este o durere fizică sau psihică, senzație neplăcută care se manifestă sub diferite forme (arsură, înțepătură, crampă, greutate, întindere etc.) de intensitate și întindere variabilă. Durerea este asociată cu leziuni tisulare. Ea semnalează o leziunea tisulară prezentă sau iminentă permițând prevenirea sau agravarea leziunii și având astfel un rol protector.

Asociația Internațională pentru Studiul Durerii descrie durerea ca fiind o experiență senzorială și emoțională dezagreabilă, legată de o leziune a țesuturilor. Nu numai jena resimțită este durere, ci toate manifestările dureroase în sens larg, cum sunt suferințele resimțite în timpul evenimentului, dar și după vindecare, sau chiar dacă sunt inerente vindecării: operații, perfuzii, tije metalice, injecții, toate sunt apreciate ca adevărate suferințe de cei care au o temere față de ele¹⁷⁵.

Comportamentul afectiv-emoțional este determinat nu numai de cauza propriu zisă a durerii ci și de context. Semnificația maladiei, incertitudinea evoluției ei sunt factori ce pot modula experiența dureroasă până la stări depresive sau anxioase. Comportamentul

¹⁷⁴ C.Jugastru, *Prejudiciul estetic-formă a prejudiciului corporal*, <http://www.history-cluj.ro/SU/anuare/2003/Calina.htm>

¹⁷⁵ A.Popa, C.A.Stan, *op cit.*

cognitiv este desemnat de un șir de procese mentale capabile să influențeze o percepție (durerea) și reacțiile comportamentale pe care le determină: atragerea și sustragerea atenției, interpretarea și atribuirea de valoare durerii, anticipări, referințe la experiențe dureroase anterioare, personale sau observate, decizii asupra comportamentului adoptat, etc. Componenta comportamentală constă în ansamblul de manifestări verbale și nonverbale, sesizabile la o persoană care suferă (acuze, mimică, postură) și constituie un indiciu ce reflectă importanța problemei durerii; asigură, de asemenea, comunicarea cu anturajul. Mediul familial, etnocultural, standardele sociale îl pot modifica, întreține sau diminua¹⁷⁶.

Aprecierea durerii are un caracter subiectiv, determinat de faptul că fiecare ființă umană receptează pur personal și reacționează în mod diferit la stimulii exteriori reprezentați de agresiunea exercitată asupra ei. Durerea prezintă trei dimensiuni care trebuie evaluate: subiectivă, măsurată prin autoevaluare, comportamentală, măsurată prin observație/gradarea comportamentului și biologic , măsurată prin reacții biologice¹⁷⁷.

4. Tulburare de stres posttraumatic/suferințe psihologice

Tulburarea de stres post-traumatic (PTSD) este o reacție care se poate dezvolta la persoanele care au trecut printr-un eveniment traumatic, indiferent dacă acesta îi viza direct pe ei sau pe cei din jur. Evenimentele foarte stresante, înfricoșătoare sau dureroase le amenință viața sau securitatea lor sau a altora din jurul lor și duc la sentimente de frică intensă, de neputință sau de groază. Acestea pot fi accidente grave, agresiuni fizice, violență sexuală, amenințări cu moartea sau cu rănirea, război sau tortură, dezastre, incendii, inundații etc. Tulburarea de stres posttraumatic se poate dezvolta imediat sau după săptămâni, luni sau chiar ani.

O persoană cu PTSD prezintă patru tipuri principale de reacții:

a) retrăiește evenimentul traumatic - prin amintiri nedorite și recurente, de multe ori sub formă de imagini vii și coșmaruri; pot

¹⁷⁶ http://ati.md/wp-content/uploads/2012/02/Nociceptia-si-durerea_doc.pdf

¹⁷⁷ http://pediatrie.medica.ro/reviste_med/download/pediatrie/2012.3/Pedia_Nr-3_2012_Art-4.pdf

exista reacții emoționale sau fizice intense, cum ar fi transpirații, palpitații sau panică;

b) este în stare de alertă excesivă - persoana întâmpină dificultăți, iritabilitate și lipsă de concentrare, insomnie, este speriată și în mod constant în căutare de semne de pericol;

c) evită rememorarea evenimentului - evită în mod deliberat activități, locuri, oameni, gânduri sau sentimente asociate cu evenimentul;

d) are senzația de inerție emoțională – își pierde interesul pentru activitățile de zi cu zi, se simte desprins de prieteni și de familie¹⁷⁸

Prejudiciul psihologic poate fi antrenat și de un handicap fizic major, de infirmități, de infracțiuni de viol, incest, perversiune sexuală când se produc tulburări grave cu consecința alterării capacității de a raționa. El înglobează în conținutul său toate suferințele cauzate de vătămări corporale.

5. Prejudiciul juvenil

Prejudiciul juvenil reprezintă paguba resimțită de persoana de vârstă tânără care, în urma faptei ilicite se vede lipsită de posibilitatea de a desfășura activități specific vârstei: jocuri, proces de învățământ instituționalizat alături de ceilalți copii de aceeași vârstă. Victimele au vârstă tânără sau foarte tânără, se află în imposibilitate totală sau parțială de realizare a unui „proiect de viață personală normală”, pierzând orice speranță de a se căsători și de a întemeia o familie¹⁷⁹.

6. Prejudiciul sexual/prejudiciul de procreare

Cea mai completă definiție este oferită de clasificarea Dintilhac. Prejudiciul sexual este o varietate de prejudiciu care conține trei elemente: prejudiciul morfologic, care privește vătămarile aduse organelor sexuale, prejudiciul care privește actul sexual (pierderea libidoului, diminuarea sau pierderea capacității de a realiza actul sexual), prejudiciul care privește imposibilitatea sau dificultatea de a procrea¹⁸⁰.

¹⁷⁸ <http://www.beyondblue.org.au/the-facts/anxiety/types-of-anxiety/ptsd>

¹⁷⁹ C.Jugastru, *op.cit.*, p.277

¹⁸⁰ idem, p.276

7. Prejudiciu de contaminare/prejudiciul de seropozitivitate

SIDA este un sindrom care denumește totalitatea bolilor asociate infecției cu virusul HIV, infecție care duce la slăbirea, respectiv distrugerea sistemului imun. Aproape toate persoanele netratate infectate cu HIV vor dezvolta în cele din urmă SIDA. Boala SIDA, odată declanșată, evoluează continuu, putându-se întârzia doar și trata medicamentos sau chirurgical o serie de boli apărute ca urmare a deficitului imun. Contaminarea se realizează prin sânge, spermă, secreții genitale, lichid cefalorahidian și lapte matern.

Evoluția bolii SIDA este stadializată. Primul stadiu constă în infectarea cu HIV, când bolnavii pot prezenta semene clinice ușoare. Al doilea stadiu corespunde seropozitivității și durează de la câteva luni la câțiva ani. Datorită faptului că nu se cunoaște încă un remediu al bolii, bolnavul conștientizează faptul că este condamnat. În stadiul al treilea semnele clinice devin evidente, iar în stadiul al patrulea simptomele se accentuează și decesul survine în aproximativ 2 ani. Pacientul își pierde speranța de viață. În raporturile cu societatea intervine marginalizarea și adeseori excluderea.

8. Prejudiciul afectiv

Prejudiciul afectiv se concretizează în suferințe psihice intese determinate fie de decesul unei ființe dragi, fie de infirmitățile, mutilările, handicapul grav pe care îl suportă o persoană apropiată. Unii autori îl numesc prejudiciu prin ricoșeu. El este resimțit de terțe persoane (victime mediate sau indirecte), când o ființă pentru care nutreau sentimente profunde de iubire (victimă directă sau imediată) decedează sau rămâne cu un handicap fizic sau mental foarte grav¹⁸¹.

Putem vorbi de prejudiciu afectiv și în situația distrugerii unui bun sau a uciderii unui animal, atunci când acestea au o valoare afectivă deosebită pentru victimă¹⁸².

181 M.Vladu, *op.cit.*, p.35

182 C.Stătescu, C.Bîrsan, *op.cit.*, p.149

9. Prejudiciul reprezentat de pierderea speranței de a trăi

Viața reprezintă ansamblul fenomenelor biologice (creștere, metabolism, reproducere), pe care le prezintă organismele de la naștere până la moarte. Starea de a fi viu îți dă posibilitatea de a urmări un țel, de a te bucura de cei dragi. Speranța de viață reprezintă durata medie a vieții unui individ sau numărul mediu de ani viață rămași.

Disperarea sau lipsa speranței sunt elemente importante în viața celor care trăiesc înțelegând faptul că, din diverse motive, speranța lor de viață este redusă.

Pierderea speranței de viață este considerată o formă a prejudiciului corporal.

10. Prejudiciul cauzat victimei în stare vegetativă cronică sau stare comatoasă

Starea vegetative este definită prin absența oricărei activități conștiente, decelabile, chiar și atunci când subiectul este în stare de veghe. Starea vegetativă corespunde unor leziuni întinse ale emisferelor cerebrale. Cu ochii deschiși sau închiși, bolnavul respiră spontan și are câteva gesturi automate (căscat, molfăit, uneori câteva mișcări ale membrilor).

Comă este o stare de inconștiență care durează mai mult de șase ore. O persoană aflată în stare de comă, deși este în viață, procesele ei interne continuând să funcționeze, nu poate să fie deșteptată, nu răspunde în mod conștient la durere, lumină sau sunet, nu inițiază nicio acțiune voluntară și îi lipsește ciclul normal de somn și trezie. Individul comatos, chiar dacă poate să facă impresia de a fi treaz, nu simte, nu vorbește, nu aude și nu se mișcă în mod conștient și intenționat. După ultimele studii s-a constatat că pacienții în stare comatoasă ar fi mai sensibili și recepționează cu mult mai mult din mediul înconjurător, decât s-a presupus până în prezent.

În doctrină se susține ideea că starea vegetativă/comatoasă a unei personae umane nu exclude despăgubirea, iar prejudiciul trebuie să fie reparat în toate elementele sale.

11. Prejudiciul cauzat de pierderea unei șanse

Șansa reprezintă posibilitatea producerii sau evitării unor evenimente care ne pot marca întreaga evoluție, o împrejurare favorabilă, o posibilitate de reușită, de succes sau de noroc.

Din punct de vedere juridic, pierderea șansei este urmarea unei conduite culpabile a altuia, prin care se intervine într-o evoluție sau procedură și astfel se irosește posibilitatea producerii unui eveniment favorabil așteptat de victimă.

Clasificarea prejudiciilor suferite prin pierderea șansei permite conturarea următoarelor categorii:

a) pierderea șansei atașate unui drept de care victima a fost privată, categorie din care fac parte prejudiciile din domeniul judiciar, cauzate de un malpraxis al avocatului sau al altui auxiliar al justiției; pierderea șansei de a încheia un contract, pierderea șansei de a beneficia de un avantaj care n-a fost valorificat din cauza unei false informații primite în perioada precontractuală etc;

b) pierderea șansei de ameliorare a situației sociale (profesionale, școlare, universitare) prin punerea victimei în situația de a-și întrerupe studiile și deci compromiterea carierei acesteia, pierderea șansei de a beneficia de efectele unei evoluții profesionale promițătoare a soțului sau a soției, neparticiparea unui pictor la o expoziție care i-ar fi putut aduce un premiu, neparticiparea unui cal la o cursă pe care ar fi putut-o câștiga etc.

c) pierderea șansei în domeniul medical. Această ultimă categorie are o evoluție spectaculoasă în jurisprudența ultimilor ani. Doctrina distinge între: prejudiciul suferit ca urmare a pierderii șansei de a se însănătoși sau de a supraviețui.

Prejudiciul suferit ca urmare a pierderii de șansă presupune existența a două prejudicii: un prejudiciu inițial, abstract, reprezentat de „prețul” irosirii șansei de a accede la un eveniment favorabil și un prejudiciu final, concret, reprezentat de avantajul de care a fost lipsită victima sau de paguba de care aceasta putea fi ferită dacă evenimentul favorabil s-ar fi produs¹⁸³.

¹⁸³ S. Neculaescu, *Pierderea șansei – prejudiciu reparabil*, <http://www.rsdr.ro/art-4-4-2009.pdf>

Sub aspectul structurii lor, prejudiciile corporale sunt, de regulă, prejudicii mixte cu o alcătuire duală: o latură sau o componentă economică și o altă componentă morală. Ambele componente sunt reparabile. Componenta economică se repară întotdeauna prin despăgubiri bănești, iar componenta morală sau nepatrimonială se repară în primul rând prin mijloace juridice nepatrimoniale și, deopotrivă, prin plata unor sume de bani¹⁸⁴.

A. Prejudiciu patrimonial

Repararea componentei economice a prejudiciului corporal se face prin despăgubiri bănești. Despăgubirea va include pierderea efectivă (*damnum emergens*), câștigul nerealizat (*lucrum cessans*), cheltuielile destinate evitării sau limitării prejudiciului, pierderea șansei de a obține un câștig sau de a evita o pagubă. Stabilirea despăgubirilor se face cu respectarea și aplicarea regulilor prevăzute în art. 1387-1389 c. civ.

În caz de deces al victimei, repararea prejudiciului patrimonial poate fi obținută și de membrii familiei sau de persoanele apropiate care trăiau din câștigurile realizate de aceasta, însă doar în limita sumelor care le-ar fi fost destinate (art. 1390 c.civ.)**1. *damnum emergens***

1. *Damnum emergens*

Damnum emergens (expr. lat. „paguba efectivă”) reprezintă dauna propriu-zisă produsă printr-o faptă ilicită. Desemnează acea componentă a prejudiciului suferit, valoarea cu care s-a micșorat patrimoniul victimei.

Conform art. 1387 c.civ., despăgubirea trebuie să acopere și cheltuielile de îngrijire medicală și, dacă va fi cazul, cheltuielile determinate de sporirea nevoilor de viață ale celui păgubit, precum și orice alte prejudicii materiale.

Prejudiciul patrimonial este reprezentat de cheltuieli ocazionate de:

¹⁸⁴ L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 571.

- îngrijirea medicală: cuprinde costul intervențiilor chirurgicale, costul medicamentelor, costul spitalizării, costul tratamentelor de recuperare
- angajarea unui personal medical suplimentar (asistentă care să supravegheze în permanență victima/tratamente cu potențial nociv)
- angajarea unei persoane pentru îndeplinirea activităților casnice, cel puțin pe durata perioadei de recuperare
- cheltuieli determinate de sporirea nevoilor de viață (costul unei proteze speciale, costul unui cărucior, plata unui însoțitor, etc)

2. lucrum cessans

Lucrum cessans (expr. lat. „beneficiul nerealizat”) reprezintă beneficiul de care o persoană a fost lipsită (pe lângă paguba efectiv suferită) prin producerea prejudiciului corporal suferit și a evoluției ulterioare a victimei.

Art. 1387 alin. (1) c.civ. reglementează câștigul nerealizat, ca urmare a pierderii sau reducerii capacității sale de muncă. Incapacitatea de muncă este caracterizată prin imposibilitatea (definitivă sau temporară) a victimei de a-și utiliza facultățile fizice și/sau mentale pentru a desfășura o activitate așa cum proceda înainte de producerea prejudiciului. Indemnizarea acestui prejudiciu este diferit prevăzută, după cum victima desfășura sau nu activitate profesională la data producerii pagubei.

Conform articolului 1388 c.civ., despăgubirea pentru pierderea sau nerealizarea câștigului din muncă se va stabili pe baza venitului mediu lunar net din muncă al celui păgubit din ultimul an înainte de pierderea sau reducerea capacității sale de muncă ori, în lipsă, pe baza venitului lunar net pe care l-ar fi putut realiza, ținându-se seama de calificarea profesională pe care o avea sau ar fi avut-o la terminarea pregătirii pe care era în curs să o primească. Cu toate acestea, dacă cel păgubit face dovada posibilității obținerii unui venit din muncă mai mare în baza unui contract încheiat în ultimul an, iar acesta nu a fost pus în executare, se va ține seama în stabilirea despăgubirii de aceste venituri. Dacă cel păgubit nu avea o calificare profesională și nici nu era în curs să o primească, despăgubirea se va stabili pe baza salariului minim net pe economie.

Despăgubirea se acordă sub formă de prestații periodice sau, la cererea victimei, sub forma unei sume globale.

B. Prejudiciu nepatrimonial

Prin daună morală se înțelege orice atingere adusă uneia dintre prerogativele care constituie atributul personalității umane¹⁸⁵ sau prejudiciul care rezultă dintr-o atingere adusă intereselor personale și care se manifestă prin suferința fizică sau morală pe care o resimte victima¹⁸⁶. Repararea daunelor morale reprezintă un complex de măsuri nepatrimoniale și patrimoniale, al căror scop este acela ca, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, să ofere victimei o anumită satisfacție sau ușurare, pentru suferințele îndurate.

Prejudiciul nepatrimonial nu poate fi cuantificat într-o sumă de bani. Aprecierea lui trebuie făcută în funcție de caracteristicile sale intrinseci anume - importanța prejudiciului (se apreciază în funcție de valoarea morală lezată prin fapta ilicită, importanță apreciată prin raportare la poziția subiectivă a victimei față de această valoare), durata și intensitatea suferinței fizice sau psihice (se cercetează prin raportare la gravitatea și multitudinea plăgilor, numărul de zile de îngrijiri medicale necesare vindecării, durata perioadei de imobilizare, perioadele de izolare impuse victimei), fie ele contemporane momentului producerii prejudiciului, fie ulterioare lui, consecințele vătămătoare, etc, cât și de caracteristicile extrinseci- vârsta victimei, tipul prejudiciului (de agrement, estetic, sexual), sexul victimei, situația socio- profesională a victimei (prezintă o importanță deosebită mai ales când este vorba de atingerea adusă onoarei, reputației, demnității profesionale, notorietate), personalitatea victimei (se are în vedere vârsta, nivelul de pregătire și cultură, experiența socială, gradul de sensibilitate)¹⁸⁷.

Atât instanțele naționale, cât și Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu operează cu criteriile de evaluare prestabilite, ci judecă în

¹⁸⁵ Rene Savatier, "La theorie des obligations. Vision juridique et economique" Dalloz, Paris, 1969, p 344

¹⁸⁶ Pierre Tercier "Contribution a l'etude du tort moral et de sa reparation en droit suisse", Editions Universitaires, Fribourg, Suisse, 1971, p 14

¹⁸⁷ C.Ordean, teză de doctorat "răspunderea juridică. studiu asupra răspunderii civile delictuale directe și răspunderii penale", universitatea din craiova, facultate de drept și științe sociale, 2013, http://cis01.central.ucv.ro/upload/lucrari_dr/714_rez-ro.pdf

echitate, procedând la o apreciere subiectivă a circumstanțelor particulare ale cauzei, în funcție de care se stabilește întinderea reparației pentru prejudiciul suferit astfel încât să permită celui prejudiciat să beneficieze de o reparație de natură a atenua suferințele morale suferite, fără a se ajunge însă la situația îmbogățirii fără just temeii.

1. pretium pulchritudinis

Pretium pulchritudinis reprezintă despăgubirea datorată victimei ce a suferit un prejudiciu estetic. El are caracter nepatrimonial. Desfigurarea prin cicatrici sau alte deteriorări fizice, permanente, ale aspectului fizic al victimei îi dă acesteia dreptul de a obține compensarea oricăror suferințe psihice determinate de conștientizarea respectivelor desfigurări.

O problemă ce a reținut atenția specialiștilor este legată de posibilitatea ca deformarea evidentă, morfologică și/sau estetică a unei regiuni anatomice să poată fi înlăturată prin „lucrări artificiale”. Unii autori consideră că nu este justificat să se rețină prejudiciul estetic în situația în care defectele provocate pot fi înlăturate prin chirurgie estetică, sluișirea în acest caz neavând caracter permanent, ireversibil și consideră că înlăturarea pe cale artificială a consecințelor inestetice ar fi o modalitate de a repara prejudiciul produs. Alți autori consideră că operația estetică nu face decât să ascundă urmarea faptei, indiferent dacă fizicul persoanei, ca urmare a intervenției chirurgicale arată la fel sau a cunoscut chiar îmbunătățiri față de momentul producerii vătămării. Chiar dacă se încearcă mascarea mutilării prin confecționarea și montarea unor proteze ori prin alte mijloace, victima va avea un anumit grad de artificialitate, iar prejudiciul va exista și va constitui temei al cererii victimei de a fi compensată pentru suferințele generate de mutilare¹⁸⁸. De asemenea, se face distincție și între pierderea integrității corporale și prejudiciul estetic.

Victima unui prejudiciu estetic poate suferi și pagube materiale importante (victima era prezentatoare de televiziune, iar aspectul estetic era o cerință de ocupare a postului).

Evaluarea prejudiciului estetic în vederea acordării despăgubirilor face apel la un complex de factori.

¹⁸⁸ M.Vladu, *op.cit.*, p.33

Prejudiciul estetic este conștientizat diferit de victime. Persoana a cărei profesie presupune prezență publică sau al cărei aspect fizic este preponderent în activitatea sa resimte mai acut prejudiciul estetic decât o altă persoană a cărei profesie nu presupune relația cu publicul. O persoană de sex feminin trăiește suferința psihică mai intens când anumite dizarmonii îi afectează fizicul. Persoana care avea o viață socială activă, fiind profund implicată în viața publică, fiind o personalitate în domeniul artei, culturii etc, conștientizează acut prejudiciul estetic în raport cu o alta care ducea o viață retrasă. Prejudiciul estetic este mai evident în privința unei persoane tinere, necăsătorite, în raport cu una în vârstă¹⁸⁹.

În practică se face uneori diferența între prejudiciul estetic cu caracter temporar și prejudiciul estetic cu caracter permanent¹⁹⁰. După săvârșirea faptei ilicite și până la definitivarea stării sale de sănătate, victima poate fi în situația de a suferi leziuni care aduc atingere înfățișării fizice, cu consecințe asupra modului în care persoana este nevoită să se prezinte în fața terților. Acest tip de prejudiciu constă în leziuni care au caracter temporar: plăgi, cicatrici, deplasarea cu ajutorul unui cadru metalic sau în scaun cu rotile, etc. Prejudiciul estetic definitiv sau permanent presupune elemente de natură a altera definitiv înfățișarea victimei. Este vorba de cicatrici definitive, amputarea unui membru, mersul, mersul șchiopătat sau cu ajutorul mijloacelor mecanice¹⁹¹.

Indemnizarea pecuniară a prejudiciului estetic se face în majoritatea statelor.

În dreptul francez medicii experți stabilesc gradul prejudiciului estetic având la dispoziție o scală de la 1 la 7, începând cu foarte lejer și până la cel foarte important. Despăgubirea pe care o stabilește judecătorul are în vedere gradul prejudiciului estetic stabilit de medic, dar acesta este doar relativ, întrucât se iau în considerare și alte criterii referitoare la victimă: sexul, vârsta, starea de celibatară sau căsătorită, profesia etc. Limita despăgubirii acordate este variabilă și se consideră că prejudiciul este mai grav când are incidență asupra

¹⁸⁹ M. Vladu, *op. cit.*, p. 112

¹⁹⁰ Raportul Dintilhac, <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/0-64000217/0000.pdf>, consultat în 22/04/2014

¹⁹¹ C. Jugu, *op. cit.*, p. 276

profesiei victimei. Despăgubirea se acordă și victimei aflate în comă până la deces¹⁹².

În dreptul englez este cunoscută repararea pecuniară a prejudiciului estetic, cu efect compensator. Despăgubirea este mai consistentă în cazul persoanelor de sex feminin, întrucât efectul psihologic este mai puternic. Alte criterii luate în considerare sunt poziția victimei în societate, vârsta și profesia sa¹⁹³.

În jurisprudența elvețiană, prejudiciul estetic este larg indemnizat. Stabilirea în concret a despăgubirii este făcută de către judecător, care are în vedere următoarele criterii: vârsta, sexul victimei, starea de celibatară. Prejudiciul estetic reduce considerabil posibilitatea realizării matrimoniale a victimei și acest aspect esențial trebuie avut în vedere. Se mai ține seama și de profesia victimei, poziția sa în societate, care este influențată de o dizarmonie vizibilă a feței, de cicatrice și care determină victima la izolare¹⁹⁴.

Instanțele române recunosc și idemnizează prejudiciul estetic. Ca regulă generală, medicii legiști descriu dizarmoniile, mutilările, diformitățile, consecințe ale unor fapte prejudiciabile și le califică drept prejudiciu estetic. În practica medico-legală română se folosește în mod frecvent termenul de „sluțire”, care este sinonim cu acela de „dizarmonie”, „deformare”, „mutilare” și, dacă se solicită, medicii legiști se pronunță expres și cu privire la împrejurarea că leziunea constituie o afectare de natură estetică și, în consecință, constituie un prejudiciu estetic. Calificarea unei dizarmonii ca fiind prejudiciu estetic aparține judecătorului și se face în funcție de informațiile furnizate de expertizele medico-legale, dar și de propriile observații. Chiar în lipsa unor mențiuni în raportul medico-legal, prin care să se concluzioneze că leziunile și urmările traumatiche constituie un prejudiciu estetic, existența lui nu poate fi tăgăduită, urmările vătămătoare fiind vizibile. În funcție de numărul leziunilor, de gradul în care este afectată armonia fizionomică sau integritatea fizică, de sexul victimei, vârsta ei, preocupările, starea de celibat, profesia și, nu în ultimul rând, de gradul de sensibilitate în percepția prejudiciului, se

¹⁹² M.Vladu, *op.cit.*, p.234

¹⁹³ M.Vladu, *op.cit.*, p.234, preluat din M.Boar, Reparația bănească a daunelor morale în dreptul unor state vest europene, Revista Dreptul, p.26

¹⁹⁴ M.Vladu, *op.cit.*, p.235

stabilește o idemnizație concretă, pe care judecătorul o consideră ca fiind suficientă și eficientă să constituie o satisfacție¹⁹⁵.

Deseori în practica medico-legală apare necesitatea aprecierii prezenței unui anumit deficit estetic. La nivel internațional s-au elaborate mai multe metode de cuantificare a acestuia. Cele mai cunoscute sunt scalele estetimetrice realizate de Hodin și Greff.

Hodin (1970) a introdus criteriile de apreciere a prejudiciului estetic la nivel facial. El a avut în vedere trei elemente: cicatricile faciale, leziunile cutaneo-musculare cu impact funcțional facial și fracturile masivului osos facial vindecate cu sechele și modificări ale reliefului facial.

Prin metoda estetometrică Greff se apreciază prejudiciul estetic în funcție de localizarea și caracteristicile sechelei cicatriceale, pe baza analizei modificărilor posttraumatice sechelare – cicatrici de la nivelul tegumentului. Conform acestei metode viscerocraniul (inclusiv zonele auriculare) sunt împărțite în mai multe zone estetice geografice de forme diferite. Prin însumarea acestora se calculează coeficientul estetic.

Tot pentru evaluarea prejudiciului estetic a fost elaborată încă o metodă care utilizează împărțirea feței în 13 sectoare, diferențiate în funcție de importanța estetică. După calcularea coeficientului estetic se graduează prejudiciul în 9 grade ce variază de la foarte ușor la considerabil¹⁹⁶.

Asemenea metode încă nu au intrat în practica noastră curentă. Principalele contraargumente ce pot fi aduse utilizării unor metode estetimetrice sunt acelea că sunt dificile (împart regiunile feței în multe zone/sectoare, au mulți parametri asociați), că ar putea scădea rolul medicului legist în aprecierea prejudiciului estetic (s-ar putea utiliza modele matematice care să poată fi incluse într-un software de prelucrare a imaginilor și care să dea o cuantificare foarte exactă a prejudiciului estetic rezultat funcție de parametrii introduși și analizați) și nu cuantifică toate zonele corporale (ambele se axează pe cuantificarea prejudiciului estetic din zonele facială și cervicală, deși în practica curentă se cere și evaluarea acestuia pentru leziuni

¹⁹⁵ M.Vladu, *op.cit.*, p.235-236

¹⁹⁶ A.Enache, *op.cit.*, p.216

din alte zone corporale)¹⁹⁷. Pentru evaluarea corectă a prejudiciului estetic este necesar ca între momentul lezional și cel al constatării prejudiciului estetic să existe un interval liber de timp necesar pentru definitivarea caracterelor cicatricei (forma, culoare, relief). Pentru o cicatrice de dimensiuni medii durata minimă este de circa 6 luni. De asemenea diagnosticul nu trebuie pus înainte de epuizarea tuturor metodelor terapeutice posibil adjuvante în limitarea caracteristicilor defavorabile ale cicatricilor. Fracturile complexe/cominutive ale masivului facial nu beneficiază întotdeauna de rezultate estetice foarte bune chiar dacă tratamentul a fost corect efectuat. Chiar și cele mai mici vicii de consolidare pot fi foarte evidente, întrucât țesuturile moi supraiacente au de obicei o grosime foarte mică.

Există o concordanță crescută între rezultatele obținute prin metode estetimetrice și concluziile rapoartelor medico-legale referitoare la prejudiciul estetic. Deși încă nu au intrat în practica curentă, metodele estetimetrice de determinare a prejudiciului estetic pot fi foarte utile în evaluarea acestuia (limitează mult subiectivismul aprecierilor)¹⁹⁸.

O altă situație în contradictoriu cu majoritatea jurisprudenței, o au experții medico-legali atunci când traumatismele afectează dinții, deoarece pierderile dentare nu sunt asimilate slujirii. În literatura medico-legală se stipulează că pierderea dentară izolată nu este echivalentă cu slujirea, întrucât dintele poate fi înlocuit prin lucrări fizionomice. În cazul pierderilor multiple, inclusiv cu avulsia unor stâlpi, dacă înlocuirea se face prin lucrări protetice mobile se consideră infirmitate fizică permanentă și nu slujire¹⁹⁹.

În literatura de specialitate părerile sunt diferite și în ceea ce privește cumularea prejudiciului estetic cu prejudiciul de agrement. Unii autori consideră că o persoană este îndreptățită să solicite și repararea prejudiciului estetic și a celui de agrement. Alți autori consideră că nu se pot solicita distinct reparații pentru ambele genuri de prejudicii. Victima căreia i s-au restrâns agrementele vieții, între altele și ca urmare a unei dizarmonii, poate obține o singură reparație

¹⁹⁷ S. Stanculescu, S.Hostiuc, D. Dermengiu, *Utilitatea scalelor estetimetrice in evaluarea prejudiciului estetic*, Rom J Leg Med 16 (2) 117 –122 (2008) Romanian Society of Legal Medicine, p.117

¹⁹⁸ S. Stanculescu, S.Hostiuc, D. Dermengiu, *op cit.*, p.121-122

¹⁹⁹ A.Enache,*op cit.*, p.216

cu titlul de compensare a prejudiciului de agrement, întrucât înțeleg prejudiciul de agrement într-o accepțiune mai largă ce ar include și prejudiciul estetic ca o variantă mai puțin gravă a acestuia²⁰⁰.

Compensarea prejudiciului estetic se poate face prin acordarea unei sume globale sau a unei prestații periodice.

2. Prejudiciul de agrement

Fiind un prejudiciu corporal, prejudiciul de agrement decurge din atingerea integrității fizice și psihice a ființei umane. Prejudiciul de agrement reprezintă restrângerea posibilităților victimei de a se bucura de viață, de a avea parte din plin de satisfacțiile materiale și spirituale pe care aceasta i le poate oferi. Acest aspect include oricare din plăcerile unei vieți normale.

Daunele morale compensează restrângerea posibilităților victimei de a se bucura de viață, de a avea parte din plin de satisfacțiile materiale și spirituale pe care aceasta i le poate oferi, imposibilitatea de a desfășura o viață socială normală și de a se manifesta liber și fără constrângeri. Dreptul de a solicita compensarea unui astfel de prejudiciu se naște în momentul în care s-a stabilit cu certitudine, pe baza unei expertize medicale, că starea sănătății sale nu va suferi ameliorări și devine cert faptul că nu mai poate spera să se bucure de agrementele unei vieți firești²⁰¹.

Calcularea prejudiciului de agrement are în vedere importanța pierderii și incapacitatea de a desfășura activității diverse ca urmare a acesteia. Adeseori se folosesc sisteme de punctaj ce evaluează gradul de pierdere de la minimă la semnificativă.

Rezoluția Consiliului Europei referitoare la repararea daunelor corporale adoptată la 14 martie 1975 promovează ideea că victima trebuie să fie indemnizată pentru diferite neajunsuri și dezagremente, ca de pildă stări depresive, insomnia, sentimentul de inferioritate, diminuarea posibilității de a se bucura de plăcerile vieții, ca urmare a imposibilității de a mai desfășura anumite activități recreative.

Curtea de Apel din Paris definește prejudiciul de agrement (concepție strictă) ca pe o privare a victimei de satisfacțiile de ordin social, modern

²⁰⁰ M. Vladu, *op. cit.*, p. 112

²⁰¹ M. Vladu, *op. cit.*, p. 113

și sportiv, de care beneficiază, în mod normal, o persoană care are vârsta și pregătirea victimei. Ulterior, instanțele franceze consideră că prejudiciul de agrement (concepția extensivă) reprezintă o privare de toate plăcerile unei vieți normale, ceea ce înseamnă totalitatea neajunsurilor provocate de mutilări, infirmități, dezechilibre fizice sau psihice²⁰². Literatura noastră juridică nu s-a ocupat special de această problemă, dar se referă la unele aspecte care dau vieții culoare și valoare, cum ar fi: cultura, călătoriile, ocupațiile dezinteresate, relațiile familiale și sociale, adică așa-zisul prejudiciu de agrement.

Codul civil reglementează în art. 1391 alin. (1) prejudiciul de agrement și prevede posibilitatea acordării unei despăgubiri care să aibă în vedere latura morală. Conform acestuia, în caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, poate fi acordată o despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială.

3. Pretium doloris

Prețul suferinței (*pretium doloris*) reprezintă indemnizarea suferințelor fizice și morale, mai mult sau mai puțin intense, care acompaniază în general atingerea adusă corpului uman. Se consideră că ea este acea suferință care precede instalarea unei invalidități sau a unei suferințe cronice.

Durerea este văzută de medici ca fiind o integrare corticală a senzațiilor primite de la stimuli, care este diferit percepută de fiecare în funcție de gradul de sensibilitate al algoreceptorilor, în funcție de vârstă, sex sau mod de viață. Orice durere fizică este corticalizată, motiv pentru care ea este și o suferință psihică. Noțiunea de compensare pentru durere sau suferință nu trebuie să fie înțeleasă ca un preț sau ca o valoare atribuită durerii, ci ca o alocație, o indemnizație care are drept scop alinarea consecințelor negative ale faptei ilicite. În unele cazuri se admite că există două prejudicii, unul fizic și unul moral, psihologic. Suferința mentală resimțită atunci când avem asemenea situații este rezultatul direct sau concomitent al durerii fizice. Suferința resimțită psihologic, după ce durerea fizică a încetat, are o existență proprie, nu mai este accesorie²⁰³.

²⁰² C. Juguștru, op cit., p.270

²⁰³ A.Popa, C.A.Stan, op cit.

Rezoluția nr. 75-7 a Consiliului Europei dispune în art. 11 că victima trebuie să fie indemnizată funcție de durerile fizice și suferința psihică.

Pentru a cuantifica despăgubirea ce urmează a fi acordată cu titlu de compensare a prejudiciului moral determinat de suferințele fizice, trebuie să se stabilească existența concretă a unui astfel de prejudiciu. În momentul actual, în practica medicală a unor state există baremuri prin aplicarea cărora, în raport cu natura leziunilor, persoana lezată, sexul, vârsta victimei, constituția bio-psihică, se stabilește intensitatea durerii.

Aprecierea se poate face prin utilizarea unor adjective care urcă pe o scară a intensității de la nul, minim, foarte lejer, moderat, mediu, semnificativ, important, foarte important și excepțional. În Franța se utilizează baremul realizat de doctorul Thierry în 1956, pe baza căreia practicianul poate să indice intensitatea durerii în cinci grupe. Grupa 0 corespunde unei dureri practic inexistente. Grupa 1 corespunde durerilor puțin importante care nu necesită un tratament analgesic specializat. Grupa 2 este cea a durerilor medii sau modeste care corespund durerilor ce necesită tratament temporar cu analgezice. În grupa 3 sunt durerile puternic resimțite, care ori necesită în primele 24 de ore analgezice puternice, sau dureri medii, similar celor din grupa a 2-a, dar care se prelungesc mai mult de 15 zile. Grupa 4 este cea a durerilor ce necesită substanțe analgezice puternice. Metoda de stabilire mai poate fi cea a unui table cifrate, de la 1 (suferințe de intensitate scăzută) la 7 (suferințe de mare intensitate)²⁰⁴.

În alte sisteme de drept se au în vedere criterii de ordin medical: natura leziunii, numărul și natura intervențiilor chirurgicale, timpul de menținere și aplicare a unor procedee terapeutice, numărul și durata zilelor de spitalizare, durata de timp până la revenirea la situația anterioară, timpul scurs până la consolidare, sechele rămase și, în funcție de ele, se poate stabili despăgubirea²⁰⁵.

Uneori se face diferența între *pretium doloris* și *quantum doloris*, adică suferințele încercate după accident până la consolidare (perioadă pentru care se poate stabili un grad de invaliditate permanentă sau parțială) sau până la vindecare.

²⁰⁴ A.Popa,C.A.Stan, *op cit.*

²⁰⁵ M.Vladu, *op cit.*, p.227

Medicii experți cuantifică durerea, dar judecătorului îi revine misiunea de a stabili în concret, în fiecare caz particular, despăgubirea ce va fi acordată.

4. Prejudiciul psihologic/prejudiciul psihiatric

Victima este îndreptățită la repararea prejudiciului moral pentru durerea mentală și suferința pe care nimeni nu o poate alina. Ea nu se poate odihni din cauza coșmarurilor din timpul nopții sau melancoliei din timpul zilei, din cauza faptului că ea re trăiește evenimentul traumatic și nu poate să-și controleze amintirile. Aceste trăiri se prelungesc luni de zile după momentul evenimentului, iar victima re trăiește tot ce a gândit, simțit și văzut în momentul actului traumatic. Reacția sa este de groază, de oroare, de neputință.

Cunoștințele despre stresul cauzat de un eveniment marcant au evoluat enorm. Se acceptă evaluări ale stării mintale, care se bazează pe noțiunea de stres posttraumatic sau de prejudiciu psihiatric. Prejudiciul psihiatric este cel care decurge dintr-un șoc inopinant, care este resimțit la nivelul sistemului nervos, fiind recunoscut după caracteristicile manifestării de un psihiatru. Cele mai întâlnite maladii nervoase care pot să se ivească după un asemenea șoc sunt depresia reacțională, nevrozele sau sindromul stresului posttraumatic²⁰⁶. În astfel de situații, accentul se pune pe suferință, nu pe maladia fizică. După expunerea la un eveniment traumatic victimei i se perturbă ritmul de viață și capacitatea de muncă.

Compensarea prejudiciului astfel realizat este recunoscută de majoritatea statelor. Scopul acestei compensări a fost să ofere părții vătămate bani cu titlu de consolare pentru situația cu care se confruntă. Cu toate acestea, unele instanțe sunt încă rezervate în a acorda daune pentru simptomele traumei psihologice în absența unei trauma fizice. Jurisprudența nord americană este cea care a recunoscut și indemnizat inițial acest prejudiciu. Astfel, Camera Lorzilor în cazul *White vs Chief Constable*, în 1999, a delimitat 4 probleme cu privire la compensarea daunelor psihologice. În primul rând, este vorba de un diagnostic, care spre deosebire de cel fizic nu este cert. Există controverse

²⁰⁶ A.Popa,C.A.Stan, *op cit*.

privind dovezile puse la dispoziție sau diferențele de diagnostic în funcție de metoda urmată pentru a-l obține. În al doilea rând, este sugerat că viitoarele compensări vor cauza creșterea numărului de potențiali reclamânți. În al treilea rând, scenariul vătămării psihiatrice compensate are în vedere o răspundere nedeterminată și un număr nedeterminat de personae. Ultima problemă a fost aceea că impunerea răspunderii pentru prejudiciul psihologic doar în anumite situații va duce la o creștere a dificultăților de a proba prejudiciul²⁰⁷. Este mult mai ușor să stabilim legătura de cauzalitate în cazul prejudiciului fizic. Probarea prejudiciului psihologic sau psihiatric, datorită lipsei obiectivității vătămării, este mai dificil de realizat. În doctrina străină au fost stabilite criteriile ce ajută la determinarea răspunderii pârâtului: reclamantul trebuie să fi suferit o vătămare, vătămarea trebuie să fie rezultatul conduitei pârâtului sau în legătură cu această conduită, conduita pârâtului trebuie să fie o cauză proximă a vătămării, pârâtul trebuie să fie neglijent, trebuie să existe o obligație în ceea ce îl privește pe pârât de a se abține să facă o vătămare, iar conduita reclamantului nu trebuie să fie concurentă în ceea ce privește culpa²⁰⁸.

5. Pretium juvenutis

Prin repararea pecuniară a prejudiciului juvenil (*pretium juvenutis*), se urmărește să fie îndepărtate frustrările unui copil sau tânăr care nu mai poate participa la jocurile și bucuriile specifice vârstei sale.

În dreptul francez, deși este analizat distinct, indemnizarea se face după regulile consacrate prejudiciului funcțional de agrement privind gradul de invaliditate exprimat medical și raportat la valoarea statistică a punctului de incapacitate. Compensația acordată trebuie să fie în măsură să îi procure victimei mijloace de natură a-i alina suferința. Dacă victima ajunge la vârsta adultă și vătămarile au suferit accentuări în timp, anumite intervenții medicale nu au dat rezultate, starea sănătății deteriorându-se progresiv și se stabilește cu certitudine că nu se va putea bucura de agreeamentele vieții, ea îl poate acționa

²⁰⁷ A.Popa,C.A.Stan, *op cit*

²⁰⁸ A.Popa,C.A.Stan, *op cit*

în justiție pe autorul faptei ilicite, solicitând obligarea lui la prestații reprezentând compensarea prejudiciului de agrement²⁰⁹.

Codul civil permite în mod distinct indemnizarea pierderii șansei. Pierderea speranței de realizare a unui proiect de viață personal normal semnifică, în esență, pierderea șansei de a desfășura o viață normală, pentru o persoană de vârsta victimei, ca și consecință a faptei ilicite²¹⁰.

6. Pretium sexuales

Prejudiciul sexual include aspecte legate atât de funcția sexuală, cât și de funcția de reproducere.

Existența prejudiciului sexual necesită acordarea unei despăgubiri speciale. Se distinge între cele două componente: procrearea și satisfacția pe care o oferă activitatea sexuală. Dacă aceasta din urmă poate fi analizată din perspective prejudiciului de agrement, funcția de reproducere excede pagubei de agrement.

Sechelele lăsate de actele de agresiune sexuală determină sentimente de puternică frustrare, generează suferințe psihice intense. Poate rezulta și din agresiunea sexuală săvârșită în grup care a avut urmări asupra integrității fizice și psihice și din cea comisă de o persoană în care victima avea deplină încredere și era chemată să îi asigure ocrotirea, confortul economic, spiritual și afectiv. Prejudiciul poate fi pus în evidență prin expertiza medico-psihiatrică a victimei. Prejudiciul moral cauzat de astfel de fapte poate să se manifeste și prin stări de suferință ale victimei care, prin actele de agresiune sexuală, este supusă oprobriului public și din aceste motive refuză să mai ducă o viață normală, se retrage în singurătate sau, în încercarea de a duce o viață normală, se văd nevoite să își schimbe domiciliul, pentru a se putea reintegra în societate.

Pentru stabilirea despăgubirilor acordate cu titlu de indemnizare a prejudiciului sexual, o importanță deosebită o prezintă evaluarea medico-legală care are în vedere gradul de privațiune sexuală determinat de sechelele genitor-sexuale, de repercursiunile asupra funcției sexual propriu-zise, manifestate prin impotență sau frigiditate, cât și prin alterarea funcției de reproducere, manifestată

²⁰⁹ M.Vladu, *op.cit.*, p.115, 236

²¹⁰ C.Jugastru, *op.cit.*, p.278

prin sterilitate²¹¹. Se ține cont de vârsta victimei, de starea civilă, de faptul ca are sau nu descendenți biologici, de gradul de pierdere efectivă a organelor sexuale.

7. Prejudiciul sexual/de contaminare

Prejudiciul de contaminare reprezintă prejudiciul nepatrimonial care constă în totalitatea prejudiciilor cu caracter personal, de ordin fizic și psihic, suferite de victimă și rezultate din reducerea speranței de viață, perturbarea vieții de familie și a vieții sociale.

Din momentul cunoașterii stării de seropozitivitate, viața celui contaminat va suferi modificări ireversibile. Relațiile sociale ale bolnavului sunt marcate de teama celorlalți de a nu fi contaminați, putându-se ajunge la molestare fizică și pierderea locului de muncă. Prejudiciul nepatrimonial se diversifică permanent în raport de particularitățile manifestării bolii²¹².

Vătămrile de natură psihică constau în reducerea speranței de viață, incertitudinea viitorului, temeri, angoase, suferințe antrenate de degradările fizice și psihice care vor urma, perturbări ale vieții sociale determinate de izolarea pe care o implică maladia, perturbări ale vieții de familie, prejudiciu sexual și de procreare. În conținutul prejudiciului sunt înglobate toate consecințele ce vor apărea în faza maladiei declarate: suferințe fizice, prejudiciu estetic, prejudiciu de agrement²¹³.

8. Pretium affectionis

Persoanele care pot invoca repararea prejudiciului moral suferit sunt persoanele apropiate victimei: rude apropiate, soț, concubin, logodnic.

Persoana care îl invocă trebuie să facă dovada suferințelor indurate determinate de moartea unei persoane iubite sau a unei rude apropiate, ori de ranirea, mutilarea, desfigurarea sau îmbolnavirea gravă a acesteia. Suferința psihică poate fi determinată și de distrugerea sau

²¹¹ M.Vladu, *op.cit.*, p.110, 233

²¹² C.Jugastru, *op.cit.*, p.265-267

²¹³ M.Vladu, *op.cit.*, p. 237

sustragerea unui bun cu valoare sentimentală sau spirituală deosebită. Nu prezintă importanță valoarea economică a bunului (semnificație afectivă deosebită pot avea și bunurile cu valoare economică lipsită de importanță), iar prejudiciul nu poate fi considerat pe deplin reparat dacă victimei i se procură un bun asemănător sau de aceeași valoare economică. Victima trebuie indemnizată și pentru prejudiciul moral suferit.

Chiar și uciderea unui animal poate fi urmată de suferințe psihice ce pot deschide calea dreptului la reparație. O astfel de situație o regăsim în cazul uciderii în mod intenționat și prin acte de cruzime a unui animal de companie al unei persoane singure. Această acțiune ilicită poate aduce atingere sentimentelor persoanei și generează un prejudiciu afectiv care impune repararea sa²¹⁴.

9. Pretium mortis

Unele sisteme de drept recunosc și indemnizează separat prejudiciul cauzat prin pierderea speranței viață sub denumirea de pretium mortis. În jurisprudența altor state, pierderea speranței de viață este inclusă în cadrul prejudiciului de agreement, în înțelegerea extensivă dată lui de pierderea calității vieții.

Despăgubirea se acordă în considerarea efectului subiectiv pe care îl creează asupra victimei înțelegerea faptului că speranțele sale de viață sunt reduse. Ea poate fi determinată de pierderea unui organ a cărui funcție este preluată de celălalt și poate duce la uzura accentuată și pierderea funcționalității, cu consecințe grave asupra sănătății și vieții victimei. Pentru stabilirea despăgubirii se au în vedere datele statistice referitoare la limita de viață. Pierderea speranței de viață se referă și la angoasele, temerile referitoare la apariția unor consecințe secundare care pot afecta grav existența victimei. Despăgubirea va fi dimensionată în raport cu particularitățile fiecărei situații și are o valoare moderată în cazul victimelor copii²¹⁵. În zilele noastre, infectarea cu virusul HIV, ca posibilitate, reprezintă una dintre cele mai copleșitoare temeri care-i încearcă pe oamenii de pretutindeni. Contaminarea efectivă cu virusul

²¹⁴ M.Vladu, *op.cit.*, p.37

²¹⁵ M.Vladu, *op.cit.*, p.237

HIV poate justifica o acțiune în răspundere civilă pentru daune morale, având în vedere caracterul incurabil al maladiei și faptul că reducerea speranței de viață este una evidentă. În individualizarea acestui prejudiciu, cât și în privința indemnizării lui, aprecierea trebuie să fie una obiectivă, iar nu subiectivă, daunele morale urmând a fi raportate doar la reducerea speranței de viață, nu și la pierderile bănești sau lipsa veniturilor viitoare. În același sens, s-a arătat că instanțele ar trebui să ia în considerare toate suferințele fizice și morale, datorate nu numai îngrijirilor medicale, dar și reacțiilor sociale, incertitudinii și riscului agravării situației, perturbațiilor intervenite în viața afectivă și conjugală a celui vătămat²¹⁶.

10. Prejudiciul cauzat victimei în stare vegetativă cronică sau stare comatoasă

Aceste victime sunt ținute în viață cu ajutorul aparaturii medicale, sunt în stare vegetativă cronică și au facultățile bio-psihologice grav afectate. Astfel de persoane, în afara unor necesități de ordin biologic pentru întreținerea vieții, nu au o existență socială propriu-zisă.

În doctrină, s-a ridicat problema reparării prejudiciului moral în astfel de situații. Cine poate primi indemnizarea prejudiciului moral încercat: victima, care nu poate conștientiza durerea fizică sau psihică sau persoanele apropiate ei?

Unii autori consideră că repararea prejudiciului moral este justificată în cazul persoanelor apropiate victimei care își consacră timpul și devotamentul îngrijirii unei astfel de persoane. Ei sunt cei care resimt suferințele psihice intense.

Alți autori consideră că victimei aflate în stare de inconștiență i se cuvine repararea prejudiciului moral, deși ea nu îl percepe, în conformitate cu principiul ocrotirii vieții. Din considerente de echitate, victimei ar trebui să i se recunoască existența prejudiciului moral antrenat de starea în care se află, pentru că sunt ființe grav afectate²¹⁷.

În decizia Semenoff v. Kokan 1989, un reclamant de 29 de ani a suferit leziuni cerebrale catastrofale și ireversibile care l-au lasat într-o stare de comă, deși existau dovezi ale activității cerebrale care prezenta chiar o creștere în intensitate atunci când pacientul asculta

²¹⁶ <http://fiatiustitia.ro/ojs/index.php/fi/article/viewFile/65/52>

²¹⁷ M.Vladu, op.cit., p.114-115

muzică clasică. O sumă de 25 000 de dolari i s-a acordat ca prejudiciu nepatrimonial deoarece dincolo de această sumă nu s-a putut stabili modul în care el mai putea percepe lumea exterioară dincolo de plăcerea de a asculta muzica preferată.

Alți autori susțin că, în cazul victimei inconștiente, existența prejudiciului moral este discutabilă și au propus amânarea indemnizării lui până când victima va deveni conștientă.

11. Prejudiciul cauzat de pierderea unei șanse

Pierderea unei șanse poate constitui temei al cererii de reparație doar atunci când șansa avea caracter real și serios, prejudiciul antrenat fiind neândoielnic. Consecințele prejudiciabile sunt atât în plan economic, cât și în plan moral.

Multe dintre prejudiciile produse prin pierderea șansei sunt în domeniul medical, și se dovedesc a fi, în mare parte, prejudicii morale. Neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a obligației de informare a pacientului cu privire la riscurile tratamentului sau ale intervenției pot priva pacientul de șansa de a lua o decizie judicioasă sau de a opta pentru un act terapeutic neprejudiciabil. Lipsa de informare medical pune pacientul în imposibilitatea de anticipare a prejudiciului, iar șocul suferit ca urmare a aflării riscului produs poate genera suferințe morale. Și erorile de diagnostic sau neglijența în stabilirea acestuia pot sta la originea pierderii unei șanse dacă medicul ignoră datele științifice cunoscute la momentul efectuării actului terapeutic.

Una din spețele care au generat o bogată jurisprudență este cazul Perruche, care a dezbătut două tipuri de prejudiciu relative la pierderea unei șanse. Diagnosticul prenatal eronat (medical care a făcut amniocenteza și examenul cromozomilor nu a depistat trisomia) nu a pus în evidență handicapul cu care s-a născut copilul. S-a invocat pe de o parte prejudiciul constând în nașterea unui copil cu handicap (*wrongfull birth* - prejudiciu suferit de părinți) și, pe de altă parte, prejudiciul constând în faptul nașterii cu handicap (*wrongfull life* – prejudiciu suferit de copil). Ambele prejudicii morale au fost indemnizate de instanțele franceze (hotărârea din 17 noiembrie 2000 a Curții de Casație)²¹⁸.

²¹⁸ C.Jugastru, *op.cit.*, p.259-262

În cazul prejudiciului cauzat prin pierderea unei șanse nu se urmărește o reparare propriu-zisă și repunerea victimei în situația anterioară, ci doar procurarea unei consolări a acesteia, sau, de multe ori, a unei satisfacții.

BIBLIOGRAFIE

TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII

- 1.G.Boroi, *Drept civil partea generală*, Ed Hamangiu, Bucuresti, 2008
- 2.M.Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Academiei, București,1972
- 3.C.Jugastru, *Prejudiciul-repere ramânești în context European*, Ed. Hamangiu, București, 2013
- 4.O. Loghin,T. Toader, *Drept penal român, partea specială*, Ed.,„Sansa”- SRL, București, 1994
- 5.F. Mangu, *Malpraxisul medical.Răspunderea civilă medicală*, Ed Wolters Kluwer Romania,2010
- 6.Motica R.,Lupan E., *Teoria generală a obligațiilor civile*, Ed. Lumina Lex, București, 2008
- 7.L. Pop, I.F Popa, S.I Vidu, *Tratat elementar de drept civil*, Ed Universul Juridic,Bucuresti,2012
- 8.R. Savatier, *La theorie des obligations. Vision juridique et economique*, Dalloz, Paris, 1969
- 9.R.M.Simion, *Malpraxisul medical:oportunitate sau realitate?* Ed. Humanitas,București,2010
- 10.C. Statescu,C.Barsan, *Drept civil,Teoria generala a obligatiilor*, Ed Hamangiu,Bucuresti,2008
- 11.P.Tercier, *Contribution a l'etude du tort moral et de sa reparation en droit suisse*, Editions Universitaires, Fribourg, Suisse, 1971
- 12.A.B.Trif, V.Astarastoe, *Responsabilitatea juridică medicală în România.Premise pentru un viitor drept medical*, Ed Polirom, Bucuresti, 2000
- 13.A. B. Trif, V. Astărăstoe, *Responsabilitatea juridică medicală în România*,Ed Polirom, Iași,2000

- 14.L.I.Tarnu, *Analiza,investigarea și reconstrucția accidentelor rutiere*,Ed.Universul Juridic,București,2012
- 15.P.Vasilescu, *Drept civil.Obligatii*,Ed.Hamangiu,Bucuresti,2012
- 16.M. Vladu, *Prejudiciul cauzat prin infractiuni contra persoanei fizice*, Ed Hamangiu,Bucuresti,2010
- 17.B.Walston-Dunham,*Medical Malpractice.Law&Litigation*,Ed. Thomson,USA, 2006

SURSE INTERNET

- 1.www.wikipedia.org/wiki/Legea_talionului
- 2.<http://www.leeds.ac.uk/law/hamlyn/donoghue.htm>
- 3.<http://www.theguardian.com/money/blog/2011/jul/14/compensation-culture-personal-insurance-claims>
- 4.<http://legeaz.net/dictionar-juridic/prejudiciul>
- 5.www.umfiasi.ro/Rezidenti/suporturidecurs/.../Cursuri%20.../curs7.pptconsultat in 15.12.2013
- 6.<http://www.trauma.org/index.php/main/article/383/>
- 7.<https://www.inkling.com/read/robbins-basic-pathology-kumar-abbas-aster-9th/chapter-7/injury-by-physical-agents>
- 8.<http://www.scribd.com/doc/32277477/arsurile>, Curs coordonat de Prof.Dr. Ioan Petre Florescu
- 9.<http://www.scribd.com/doc/181444175/ARSURILE-ppt-dr.cristina-brezeanu-spitalul-clinic-de-chirurgie-plastica-reconstructiva-si-arsuri>
- 10.www.umfiasi.ro/.../C6%20RISCURI-%20RADIATII%20IONIZANTE
- 11.<http://www.scribd.com/doc/25850903/Curs-III-Radiatii-Mg>
- 12.<http://www.scribd.com/doc/142172738/Contaminarea-biologica>
- 13.<http://ro.wikipedia.org/wiki/SIDA>
- 14.<http://fiatiustitia.ro/ojs/index.php/fi/article/viewFile/65/52>
- 15.www.psihiatrietimisoara.ro/material/curs_psihiatrie_moase_si_amg
- 16.<http://www.scj.ro/SP%20rezumate%202002/SP%20r%201387%202002.htm>
- 17.<http://portal.just.ro/112/Lists/Jurisprudenta/DispForm.aspx?ID=51518>
- 18.<http://lucian-cosmin.blogspot.ro/2008/03/jurisdaune-morale-caracter-compensator.html>

19. <http://www.bebelu.ro/90-dintre-accidentele-casnice-in-care-sunt-implicati-copii-pot-fi-evitate.html>.
20. <http://cv.umfcluj.ro/ghidstudiu/uploaded/ghiduri/ghid808.pdf>,
21. <http://www.hotararicedo.ro>
22. <http://malpraxis.procese-avocat.ro/jurisprudenta-materie-malpraxis/>
23. http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Marathon
24. <http://www.eva.ro/sanatate/medicina-generala/dementa-rezultatul-celui-de-al-doilea-razboi-mondial-articol-14951.html>
25. <http://www.gothaer.ro/pentru-afacerea-ta/cladiri-si-bunuri/terrorism/>
26. <http://www.victimsofterrorism.net/law.php>
27. <http://uniset.ca/islamicland/999FSupp1.html>
28. <http://www.financiarul.ro/2014/01/07/catastrofele-naturale-au-produs-pagube-de-125-de-miliarde-de-dolari-in-2013/>
29. <http://istoriesicultura.ro/centrala-de-la-cernobil.html>
30. http://ati.md/wp-content/uploads/2012/02/Nociceptia-si-durerea_doc.pdf
31. http://pediatrie.medica.ro/reviste_med/download/pediatrie/2012.3/Pedia_Nr-3_2012_Art-4.pdf
32. <http://www.beyondblue.org.au/the-facts/anxiety/types-of-anxiety/ptsd>

Tiparul executat la Editura și Tipografia
DAVID PRESS PRINT
Str. Șt. O. Iosif bl. 8/a
Tel. 0256-229.121; 0741-142.978; 0721-260.532
e-mail: davidpressprint@gmail.com
www.davidpressprint.ro
TIMIȘOARA
ROMÂNIA